

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XX. (a) Clemens III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

datâ, eique, qui illam in secundis nuptiis domum duxit. Cujus canonis priora verba mirè consentiunt suprâ traditis; nam asserunt Patres, uxorem ejus viri, qui secessit, dum de ejus morte non constat, cum alio matrimonium contrahentem, adulterium committere; idemque circa uxores militum procedere, quamvis in eis major sit mortis suspicio. Difficile tamen est quod statim docent Patres, de ea quæ nupsit viro, cujus uxor ad tempus secesserat; quo casu ajunt Patres, à matrimonio eam non arceri, licet rectius faciat, si sic permanferit. Igitur quia matrimonium validè celebratum fuit cum eo, cujus uxor ad tempus secesserat; & per consequens per diuturnam absentiam conjugis dissolvitur matrimonium. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, ea verba, à matrimonio ergo non arcebitur, non esse referenda ad matrimonium, quod cum eo, cujus uxor absens erat, per ignorantiam contraxit, sed ad aliud

postea contrahendum. Dubitabatur enim, an ex eo, quod matrimonium perpetraverat, etsi per ignorantiam, contrahendo matrimonium cum eo cujus uxor secesserat, privaretur jure connubii, nec posset cum alio contrahere matrimonium? Et respondent P. P. à matrimonio eam non arceri propter ignorantiam, licet rectius faciat, si sic permanferit, propter peccatum, ut etiam in simili casu docuit D. Basil. ad Amphilo- chium can. 36. *Militum uxores, quæ cum mari- riti ipsarum non appareant, nupservunt, eidem rati- onem subjiciuntur, cui & quæ per maritorum pere- grinationem, ac absentiam reditu non expectatio- nis- pserint: sed res nonnullam hinc veniam admittit.* Et alio canone: *Quæ per ignorantiam nupsit ei, qui ab uxore ad tempus aerebicus est, deinde dimissa est, ut prior ad ipsum revertatur; fornicata quidem est, sed per ignorantiam: à matrimonio ergo non probi- betur, sed melius est si sic manserit.* Alia dabimus in cap. 2. de secund. nuptiis.

CAPUT XX.

(a) Clemens III.

Inter opera charitatis, quæ imitanda nobis auctoritate sacræ paginæ proponuntur, sicut evangelica testatur auctoritas, non minimum est, (b) errantes ab erroris sui se- mita revocare: ac præsertim mulieres voluptuosè viventes, & admittentes indifferen- ter quoslibet ad commercium carnis, ut castè vivant, ad legitimum tori confortium in- vitare. Hæc igitur Ap. auctoritate attendentes, statuimus, ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores, quod agunt, in remissionem proficiat peccatorum.

NOTÆ.

1. (a) **Clemens III.**] Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc titulo cap. 5. nullibi tamen exprimitur cui referat Pontifex: malè autem Odoricus Raynaldus anno 1198. n. 38. tribuit textum hunc Innoc. III. in epist. 112. lib. 1. Tum quia in ea epist. non reperitur: tum quia in secunda collectione decretales Innocent. III. compilatæ non fuerunt.

(b) *Errantes.*] Cap. tria, 45. dist.

COMMENTARIUM.

2. **EX** hoc textu sequens communiter deducitur assertio. *Contrahens matrimonium cum peccatrice volente se corrigere, opus charitatis exercet. Quæ assertio probari potest ex cap. tria, 45. dist. 1. cap. non est culpandus 32. q. 1. ex D. Chry- sostomo ad Theodorum monachum, ibi: Num vi- des deformes, imprudentesque mulieres prostitutas vix obrudi posse gladiatoribus, & iis qui cum be- stiis depugnare soliti sunt? Si quæ autem bone forme, & ingenuæ, liberalique facie per occasionem in eam inciderint calamitatem, quemlibet genero- sum virum sine pudore, connubio sibi talem adju- xisse: tanta apud homines misericordia, & vulga- ris opinionis acceptio, sepe in proparulo ignominia affectus ab infami servitute liberat, & in matrona- rum ordinem recipit. Illustrant ultra congestos à Barbo: hic, Petrus Gregor. in cap. 1. hoc tit. num. 8. & lib. 10. syntagm. cap. 2. Forner. lib. 3. select. cap. 21. Pater Salcedo ad D. Th. de regimine*

Principum lib. 4. cap. 14. dissert. 40. Balsamon in can. 26. D. Basilii ad Amphilo- ch. Fragos. p. 1. de regim. Reip. disp. 4. §. 15. Espenceus de statu vidui- tatis lib. 3. cap. 3. Cujacius & Canisius hic, Joannes Dartis ad Decret. in caus. 32. quest. 1. Rittershursius ad Salvianum fol. 334.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem asser- tionem ita insurgo. ^{3.} *Impugna- tur præsens assertio.* Omni jure videlicet tam di- vino, civili, quàm canonico, prohibitum est meretricem, seu fœminam palam corpore suo quæstum facientem in uxorem accipere, ut probatur ex jure divino lege Moyfi data, quam in hæc verba refert Josephus lib. 4. antiquit. cap. ul- tim. ibi: *Nec meretrici sit jus nuptiarum, cujus propter injuriam suo corpori factam nuptiale sa- crum Deus non admittit; atque hæc ita observari valde interest ad hoc, ut proles nascatur ingenua, & ad studium virtutis erecta, si non è turpi, aut illibe- rali matrimonio sint prognati. Jure etiam civili pri- mo capite legis Julæ de maritandis ordin. ita ca- vebatur: Qui Senator est, qui ve filius, neposve ex suo, proneposve ex filio nato, cujus eorum est, eruve, ne quis eorum sponsam uxoremve sciens dolo malo habeat libertinam aut eam quæ ipsa, cujusve pater, materve artem ludicram facit, feceritve- uem eam, quæ palam corpore quæstum facit, feceritve. Quæ verba exponit Ulpianus in leg. palam 43. in princip. & §. 1. ff. de ritu nupt. in fragmentis, tit. 13. §. ultim. & probat Jacobus Gothofr. in quatuor fontibus, fol. 270. Et meretricis connu- bium legibus specialibus diversarum gentium prohibitum fuisse, refert Procopius in histor. arcan. fol. 45. ubi plura Alemanus lincæ 13. Sa- cris*

cris Ecclesiæ canonibus ad eò matrimonium cum meretricibus prohibetur, ut qui eas duxerint, etiam soluto per mortem matrimonio non possint ad sacros ordines ascendere, *can. 17. & 18. Apostolorum, cap. maritum 33. dist. cap. curandum 34. distinct.* Igitur non rectè huiusmodi matrimonium in præsentia à Clemente III. approbatur, commendaturque, adeo ut asserat illud celebranti illi proficere ad remissionem peccatorum.

4.
De lupanarium nomine & origine.

Qua dubitandi ratione non obstante vera est prærens assertio, pro cuius expositione sciendum est, Romuli nutricem nomine Larentinam, cognomine Lupam appellatam fuisse à pastoribus, eo quod meretrix esset; lupas enim cognominabant eas fœminas, quæ corpus suum vulgabant, ut ex Ovidio, Plinio, Livio & Gellio probat Isæus ad Lactantium lib. 1. *Instit. cap. 20.* & plura cumulat Gibalinus lib. 1. *de negot. cap. 4.* Inde etiam Lupanar dicitur locus ubi ipsæ meretrices prostituuntur, Lactantius lib. 1. *cap. 20.* notavit, Savarus ad Sidon. lib. 9. *epist. 6.* Hæc lupanaria apud varias nationes permixta legimus propter hominum libidinem, vitandaque majora mala, ut videlicet avertantur strupra honestissimarum fœminarum. Solon Athenis primus lupanaria meretricum publica constituit, ut juvenes ab adulteriis diverterentur, Alex. ab Alexand. lib. 4. *dierum genial. cap. 1.* & Cato inter Romanos idem instituit, unde Horatius *satyr. 2.* dixit:

*Quidam notus homo, cum exiret fornice, maeste
Virtute esto, inquit: sententia mira Catonis.
Nam simul ac venas inflavit terra libido,
Huc juvenes æquum est descendere, non alienas
Pervolare domos.*

Quod etiam pluribus annis, non solum apud Gentiles, verum & apud Catholicos toleratum legimus, quia, ut agebat D. Chrysostomus *homil. 32. in cap. 19. Matthæi:* Permittimus ergo, quod nolentes indulgemus; quia pravam hominum voluntatem ad plenum cohibere non possumus: permittitur ergo fieri mala, ne fiant pejora. D. Augustinus lib. 2. *de Ordine, cap. 2. ibi:* Ausfer meretrices de rebus humanis, & turbaveris omnia libidibus. Probat D. Thomas 2. 2. *q. 10. artic. 1. & de regimine Principum lib. 4. cap. 14.* & Reipublicæ expedire meretrices in ea esse, ut inde graviora peccata vitentur, docuerunt Petrus Gregorius lib. 14. *de Repub. cap. 1.* Pater Vazquez in 1. 2. *D. Thomæ, disp. 155. cap. 1. num. 11.* Acunna in *cap. 2. n. 7. disp. 4.* Scaccia de *commerciis, §. 3. gloss. 3. num. 48.* Borellus lib. 3. *de magist. edit. cap. 13.* Covarr. de *spons. cap. 4. num. 10.* Vazquez Menchaca *illust. cap. 48. à princip.* quos & antiquiores refert breviter Sotus in 4. *distinct. 2. q. 1. artic. 1.* Gutierrez, aliis laudatis, lib. 2. *canonic. cap. 7. ex num. 25.* Madera lib. *singul. animadv. cap. 4. num. 8.* & lupanaria permixta fuisse olim, permittique posse à Principibus Christianis, usus, & Ecclesiæ tolerantia, Patrumque autoritas convincit. Usus, quia ferè omnes nationes Europæ usum eorum admirerunt, retinuerunt, & pleræque retinent formam lupanaribus datam & scortillis ipsis; quod non indignus fide tradit, indicatis palam regionibus, Laurentius Beyerlinck in *suo theatro vite humane, verbo Meretrix, in fine.* Ecclesiæ autoritas, & tolerantia, quia Magistratus Ecclesiastici, immò & ipse Summus Ecclesiæ Præsul, vident, nec cohibent, ut omnes cernimus. Quin-

imò cum hæretici Hussitæ aliquando Ecclesiæ maledixissent, quòd usum permitteret lupanarium, & de hoc libellum porrexissent Patribus in Constantiensi Synodo congregatis, Patres tanquam importunam querelam in super habentes, de ea re nihil statuerunt, per consequens nec prohibuerunt, ut testatum reliquit Pius Secundus *de moribus Bohemorum, sive in historia Bohemæ, cap. 50.* Annectique potest notabile decretum nostri Philippi II. prudentissimi & piissimi, quod in Curia Matritensi accidit, nec recolo: illud ubertim narrat Joannes Paulus Martyr in *vita Jacobi de Gracia, quem vulgò appellamus el Cavalero de Gracia.* Autoritas Patrum Ecclesiæ hoc idem suadet, quorum verba supraretuli; & idem D. Augustinus lib. 13. *de Civitate Dei, ait,* quod terrena civitas usum scortorum, licitam turpitudinem fecit: quemadmodum enim negari non potest, melius esse quod homines castissime viverent, & cupiditate procreandi liberos, vel uxorem unam agnoscerent, vel nullam; ita nec possumus inficiari, minus malum esse, quod Principes non cohibeant simplicis fornicationis culpam, quam nimio prohibendi rigore efficere, ut homines ruant in vitium, & in scelera prolabantur, quæ non sunt vitia, sed monstra, ut dixit Tertullianus in *lib. de pudic. c. 4.* Ex novioribus sapientibus aliquos nutantes lego circa usum lupanarium, ut Marquez in *suo Gubernatore lib. 1. cap. 29. §. 3.* & plures negantes utilitatem & convenientiam lupanarium, ut sunt Hurtado *tract. de charit. disp. 175. sect. 3.* Salazar *inc. 9. Proverb. P. Greg. de Repub. lib. 10. cap. 1.* Scombornerius lib. 3. *polit. cap. 3.* Adam Contzen. lib. 3. *polit. cap. 12.* Prado lib. 1. *Theol. moral. c. 15. q. 13.* Espencus lib. 3. *de contin. cap. 4.* Pater Salcedo ad D. Thomam *de regimine Princip. dissert. 49.* Mariana *de spectac. cap. 16.* Navarrus in *manuali cap. 17. ex num. 175.* Gibalinus lib. 1. *de negot. cap. 4. art. 3.* pro quibus faciunt Tertullianus *de anima, ibi:* Sicut adulteria apud Deum sunt maledicta, ita & lupanaria. D. Hieronymus in *epistol. ad Oceanum, distinctiorem afferens utriusque legis, Divinæ & Romanæ, ait:* Alia sunt leges Cæsarium, alia Christi: aliud Papi- manius, aliud Paulus noster præcepit: apud illos vitia impudicitie frana laxantur, sola strupra atque adulteria condemnantur, passim per lupanaria, & ancillas libido permittitur. Et lib. 1. *adversus Jovin. ait:* Non hic scorta, non hic lupanaria condemnantur, de quorum damnatione nulla est dubitatio. D. Chrysost. *homilia 2. in Mattheum, lupanaria officinas diaboli appellat, & in Psalmo 41. inquit:* Ubi sunt meretrices, ibi congregantur demones. Salvianus lib. 7. *de providentia, sub finem, laudat Vandalos ob sublata lupanaria, & de illis iudicium his verbis exprimit:* Minoris esse criminis etiam lupanaria puto; meretrices enim, quæ illuc sunt, fœdus connubiale non norunt, ac per hoc non maculant quod ignorant. Impudicitia quidem piaculo sunt obnoxie, sed reatu tamen adultærii non tenentur: adde hoc, quod & pauca ferme sint lupanaria, & pauca, quæ in his vitam infelicitissimam damnare meretrices.

Ex quibus obiter lucem accipit Ulpianus in *l. ancillarum 27. §. 1. ff. ne petit. heredit.* ubi ait, pensiones ex lupanario perceptas, restituendas esse in illo iudicio petitionis hereditatis, eà ratione adjecta, quia in multorum honestorum virorum prædiis lupanaria exercentur: quæ ratio

minus

5.
Exponitur
l. ancilla-
rum 27. §.
1. D. de pe-
tis. heredit.

minus congruens videtur; nam quoad restitutionem fructuum in eo iudicio ea distinctio servatur, quod fructus non percepti à possessore non veniunt in restitutionem, nisi percipi honeste potuerint, *l. fructus 33. ff. de rei vind. l. 3. §. ultim. l. 5. ff. de usuris*. Percepti verò, quamvis inhonesti, restituendi sunt petitori, *l. si possessor 52. l. cum hereditas 56. ff. de petit. heredit.* Sed in eo textu de pensionibus perceptis agitur. Igitur non convenit ratio adducta, quia in prædiis honestorum virorum lupanaria exercentur. Ut Ulpiani mentem percipiamus, dicendum est cum magno Præceptore D. Francisco Ramos *ad l. Jul. & Pap. cap. 3. num. 5.* saepe à juris authoribus rationes reddi non ineptas, aut falsas, ut docuerunt Cujac, *lib. 17. observ. cap. 17.* Forner. *lib. 3. rer. quotid. cap. 23.* sed hæ sententiæ subauditæ, aut tacitæ, objectioni occurrenti potius, quam propriæ decisioni conveniunt, ut exemplis ostendit Costa *in cap. si pater, verbo Institui, num. 4. de testament. lib. 6.* quare cum Ulpianus in eo textu docuisset, ancillarum partus in restitutionem venire, quia hereditatem augent, quamvis fructus non sint, quoniam (ut ille docet) ancillæ ejus rei causa non comparantur, ut pariant, ne quisquam inde inferret pensiones ex lupanario perceptas restituendas non esse, quia nec fructus sunt, nec nemo temerè domum comparet, ut eam lupanari exercendo colloquet; nec hereditas augeri videatur turpibus usuris, *l. quod autem 53. ff. pro socio*, ut huic tacitæ objectioni satisfaciat, ait in multorum virorum prædiis lupanaria exerceri, idque secundum mores sui sæculi, in quibus turpe non erat ancillas meretricibus habere, & privatis domibus lupanaria exercere, *l. ha demum 38. ff. de operis libert. Merill. lib. 2. obs. cap. 12.* & juxta ipsam juris rationem, quia quamvis supra, lenocinia, adulteria prohibeantur, tamen qui ex domo lupanari exercendo pensiones percipi, non facit lenocinium, immò nec turpiter facere videtur, quia locatio per se vitio caret, & lupanaria illis sæculis permittentur, ut supra probavi.

6. Sed examinandum est, an sicut juxta aliquorum sententiam permitti possunt in aliquibus provinciis lupanaria, & similia prostibula, permitti possint concubinatus? Et pro affirmativa sententia sic arguitur. Meretricatus majorem deformitatem, dissonantiamque cum matrimonio habet, quam concubinatus unius ad unam inter solutos: sed vitia eò sunt fœdiora, quò magis remota sunt ab actibus virtutum: ergo concubinatus minus fœdus est, & magis actioni virtutis accedit, quam meretricatus. Et tunc subsumitur sic: Atqui meretricatus in multis provinciis permissus fuit, & permittitur sub certa forma, & quibusdam cautionibus, & conditionibus: Ergo multò magis potest concubinatus permitti. Singulæ propositiones sic probantur: Concubinatus, quamvis primò, & principaliter non intendat liberorum procreationem, ad eam tamen concinnior est, quam vagus concubitus; & licet à propria natura sit conjunctio temporaria, tamen ex affectione concubitorum diutius durare potest, & melius consulit educationi, & nutrimento liberorum, quam vagus concubitus, ubi omnino incertus pater est, qui per consequens omninò liberis non consulit, quos non agnoscit. Ex quo evidenter concluditur, majorem

rem affinitatem habere cum matrimonio concubinatum, quam meretricatum. Fœdiora verò esse vitia, quantò magis declinant ab actibus virtutum, palam est; nam vitii qualitas sumitur à recessu virtutis: Ergo quantò magis recedat, tantò majus erit vitium. Quomodo, & in quantum pugnet vitium cum virtute sibi opposita, & peccatum, quod est actus vitii, cum virtute ipsa, sive cum ejus actibus, non est instituti, nec professionis nostræ examinare: Exponitur exactè à D. Thoma 1. 2. q. 71. art. 1. ubi est sedes materiæ Theologis: Tapia 1. tom. *Cætena moralis, lib. 3. quest. 1. artic. 2.* Nostrum verò axioma ampliter illustrant P. Joannes Azorius tom. 1. *instit. moral. lib. 4. cap. 19. & 20.* Salmanticenses in 1. 2. tractat. 11. *disput. 5. dub. 1. 2. & 3. tom. 3.* aliis multis relatis ex Theologorum schola.

Sed contra, tanquam certum & indubitatum tenendum est, concubinatum nempe, prout dicit unius ad unam non publicè prostitutam, sed seorsim habitam, accessum, non posse permitti; Principesque, & superiores quoscunque, qui talem licentiam concederent, fore ut incidere in gravissimum peccatum; & leges talis rei permissivas, abolendas esse, quod prius testimonii SS. PP. & Conciliorum probandum est. D. Ambrosius *lib. 1. de Abraham, cap. 4. & in sermone de S. Joanne, n. 65.* D. Augustinus *de bono conjugali cap. 16.* D. Gregorius *in moral. lib. 12. cap. 12.* relati à Gratiano *in causa 32. q. 4.* in leges hominum se invehunt, quæ illis temporibus concubinatum permittentibus soluti cum soluta, saltem illo respectu, quò puniebant tantum uxoratos concubinas retinentes ex tempore Constantini, *in l. 1. de concubinis*, usque ad tempus Leonis Philosophi *in novella 189.* Possem equidem in hunc sensum multa Patrum testimonia adducere, brevitate tamen causa abstinco, dum referam locum D. Augustini à Gratiano relatum *in cap. audite 6. 34. distinct. ibi: Audite charissimi, membra Christi, & Matris Catholica Ecclesia filii: Quod dico competentibus & fidelibus, audiam penitentes. Quod dico fidelibus, dico & competentibus & penitentibus: audiant catechumeni, audiant omnes, timeant, nemo contemnat: sit mihi in consolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus. Competentibus dico, fornicare vobis non licet, sufficiant vobis uxores, aut nec uxores; concubinas vobis habere non licet. Audiatur Deus, si vos surdi estis: audiant Angeli ejus, si vos contemnitis; concubinas vobis habere non licet. Etsi non habetis uxores, tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis, & ducatis: tanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere uxores, & concubinas.* Ecce vocem tonitruum, & quidem in rota. Quorsum, precor, tam viva & efficax exclamatio, nisi ad averruncandum usum concubinarum illis temporibus permissum legibus sæcularibus. In quem SS. PP. agebant omnibus artibus, & artibus? Denique expendo Canonem 8. Concilii Tridentini *de reform. matrim. sess. 24.* quo sub variis pœnis inhibitus est laicorum concubinatus, tam solutorum, quam uxoratorum: negari verò non potest sub tempore Concilii multa lupanaria fuisse in orbe Christiano, de quibus tamen exterminandis PP. curasse non legimus. Addi potest pro multis Rebuffus *in concord. ad bullam Leonis X. super sess. 20. Concilii Basileensis.*

Sed

7. Negativa sententia probatur.

8. Sed de jure patrio videamus : & quidem Alphonfus Sapiens in suis digestis, quas septem Partitas appellavit, in tit. 14. partit. 4. cum agnovisset præceptum Ecclesiæ de non retinendo usu, aut consuetudine concubinarum, illas permisit expressè, non tantum juri Codicis, sed & etiam Digestorum vestigiis inhærens; clericis tamen interdixit, ut constat ex l. 43. & 44. tit. 6. partit. 1. Johannes deinde I. Castellæ Rex in Comitibus Regni convocatis Sorix, clericis ipsis concubinas habere permisit, modò gestarent in capite insigne panni rubei, quo à cæteris honestis fœminis discernentur, ut hodie legitur in l. 20. tit. 3. lib. 1. ordinam. Postea Joannes II. ejus nepos clericis concubinatum inhiibuit, pœnâ unius marci argentei, ex illis, aliisque contra concubinas impostâ; quam iterum sanxerunt Catholici Reges Ferdinandus & Elizabeth, auctam contra uxoratos concubinas habentes, ipsorumque concubinas, l. 23. & 24. ejusdem tit. & libri, quæ plenius recensentur in l. 1. 2. & 3. tit. 19. lib. 8. Recopil. Quoad solutas concubinas nullam pœnam invenio; sed nec invenio approbationem, ut in l. si qua illustris, C. ad Orphicianum, & in authent. quibus modis naturales efficiantur legitimi. Quam differentiam observo inter constitutiones Imperatorum relatas in codicem, quamvis illæ etiam sint Principum Christianorum; & inter jus Regium, quo hodie utimur, insuper habito vetustiori illo & sequioris sæculi; quòd jus Imperiale videbatur non tam permittere, quàm approbare concubinatum, quidquid de hoc digladiantur Authores; jus verò nostrum non punit pœnâ ordinariâ, & legibus constitutâ peccatum illud, quod communissimum solet esse, & in quod frequenter labuntur homines fragiles; sive, ut dicit D. Gregorius à Gratiano nostro relatus in cap. quia sanctitas 16. 50. distinct. sine quo pauci inveniuntur; non tamen permittit, immò receptissimum est, punire concubinarios solutos extraordinariâ aliquâ pœnâ, arbitrio judicis, ad tollendum scandalum, & exterminandam labem incontinentiæ; quod in mandatis Principis injungitur Correctoribus civitatis, ut constat ex cap. 47. eorundem; quod extat in l. 36. tit. 6. lib. 3. Recopil. ibi: *Que tenga cargo esficial de castigar los pecados publicos, y juegos, y amancebados, y blasphemias, y otras cosas semejantes.* Et postea fit sermo de concubinis clericorum, religiosorum, & uxoratorum. Ex quo dignoscitur, peccatum illud, de amancebados, quod curæ Correctorum committitur, esse cæterarum personarum concubinatum, & licet Franciscus de Aviles ibi, verbo Casado, num. 6. existimaverit inter solutos concubinarios non committi judicis punitionem, sed tantum separationem; verius tamen & receptius est, concubinarios assiduos & contumaciter utentes solutus mulieribus, puniri, & severius castigari, si moniti in idem vitium & assuetudinem reciderint, ut docet bonis rationibus & auctoritatibus vetus & insignis pragmaticus Nunnex de Avendanno de exequendis mandatis 2. part. cap. 26. num. 3. & 4. quem sequitur Azevedus in l. 1. tit. 19. lib. 8. Recopil. num. 27. & 28. Hoc de jure Regio, nam per ecclesiasticum judicem posse puniri juxta formam datam in Canone Concilii Tridentini supra relato, nemo est qui nesciat, ut docet

bonis rationibus & auctoritatibus Salzedo in praxi crimin. cap. 79. versic. Laicus, Gutierrez lib. 2. canonic. cap. 7. Julius Clarus & addentes lib. 5. sentent. §. fornicatio, Farinacius 4. part. praxis crim. in tract. de delictis carnis, quest. 138. per totam, alii adducti à Barbofa in collect. ad prædictum Canonem Concilii.

Sed jam agamus ratione. Non potest negari, multa onera, & varias molestias sequi matrimonium, societatis ad vitam jugiter duraturæ, educationis liberorum, familiæ sumptus, & curam, ut strictim tetigit D. Josephus de Retes lib. 7. opusc. cap. 4. num. 4. Quæ efficiunt, ut homines ad matrimonium alliciendi sint præmiis, ut D. Thomas docuit in supplemento, quest. 49. art. 1. & sapientiam veterem appellavit proponere præmia maritandis: concubinatus verò explet votum, vel potius pravum desiderium luxuriæ; sine cura, & sine molestia retinetur, cum concubina sine dignitate sit, & temporaria, quæ domo potest expelli ad libitum sine causa, vel cum causa levissima, ut valeat hic illud Juvenalis; licet pejore in sensu dictum:

Jam gravis es domino, si saepe emunxeris, exi Ocyus, & propeas, veniet sicco aliter anaso.

Ergo si concubinatus permittentur, nec punirentur inter solutos, rari essent qui habere uxores concupiscerent, & plurimi, qui immemores salutis æternæ, præferrent circumducere concubinas. Igitur concubinatus est, qui pugnat contrariò & immediatè cum castitate matrimonii, & cum ejus statu: quare Princeps, qui permitteret concubinatum, aut non puniret, procul dubio efficeret, ut minùs frequentaretur matrimonium; immò ut liceat aliquando excedere, quòd hodie, nobiles præsertim, seriùs uxorem ducant, quàm par esset; de liberis non curent; quo frequenter familiæ extinguantur, in causa est lenitas quæ cum illis agitur in concubinatum punitione & prohibitione, quibus si condigna pœna imponeretur, licitas quærerent conditiones; pravus consuetudinibus derelictis.

Quæ sententiâ retentâ non obstant argumenta pro contraria opinione adducta supra; imprimis enim fateor eo majora esse peccata, aut vitia, quantò magis recedunt ab actibus virtutum: sed nego concubinatum minùs recedere à castitate matrimoniali, quàm meretricatus, & valet hic illud Horatii:

Fallit enim vitium specie virtutis, & umbrâ:

Cum sit triste habitu valde, vultuque severum. Immo deterius vitium est, in quantum diutius detinet animam alligatam, cap. ultim. de consuetudine. Itaque in esse peccati, tam meretricatus, quàm concubinatus simplex fornicatio est. Magister 4. sentent. distinct. 41. Gratianus 36. quest. 1. vers. Cum ergo, post textum in cap. lex 2. notant Paulus de Grillandis dicto lib. 3. versic. 9. quæro. Bermondus Choveronius in præfatione ad titulum de publicis concubin. tit. de simplici fornicat. & alii ex Summistis passim obvii, in quibus recensendis nolo immorari, sed propter circumstantiam durationis temporis, & propter majus impedimentum, quod infert matrimonio, deterius, & gravius peccatum est concubinatus assiduus consuetudinis, quàm vagus ad vagam meretricem accessus, vel quancumque aliam solutam non virginem, cum qua ex frequentibus

9. Ratione etiam probatur.

10. Respondetur fundamentis sententiæ affirmativæ.

con-

consuetudine peccans non miscetur. Ideò & graviore pœna plectitur concubinitas, quam fornicatio vaga, quamvis peccans his sordibus deditus sit. Constat ex traditis per Paulum de Grillandis dicto §.9. Bermondum ex pag. 249. Bernard. Diaz de Salcedo in praxi criminali canonic. c. 78. & 79. Tiberium & Decianum 2. tom. crimin. lib. 6. ex c. 21. Menoch. de arbitrar. casu 289. & 424. Farinacium latè dicto tract. de delict. carnis, quest. 137. & seq. Julium Clarum dicto lib. 5. sentent. §. fornicatio, & ibi additiones diverforum. Ex quo sequitur, tanquam perniciosius vitium, non debere tolerari, ut intulit Rodolphus q. 50 quem non adii, citatur à Bernardino Rossignolo in additionibus ad Clarum, ubi proxime, littera F. Non etiam obstat comparatio sumpta à permissione meretricatus, quia ex illa non potest deduci firmum argumentum ad permissionem concubinitas, ut sæpe dixi; militat enim profus diversa ratio, tam in ratione circumstantiæ culpæ, quam in obviando castitati matrimoniali. Nemo quippe unquam tardiùs conditionem aut uxorem quaesivit, quia in urbe tolerarentur meretrices, ad quas permissum cuilibet esset accedere; multi verò uxores non ducerent, nec de iustis, paribusque liberis curarent, si ipsis permitteretur in concubinitatibus sordescere, ut amica luto sus, ut alibi ait Horatius. Deinde quantò meliori nomine, aut prætextu retinetur concubina soluta à concubino soluto, quam censetur meretrix, eò est nequior conjunctio, ut de aleatore dicebat in Mimis Publ. Syrus: Aleator in arte quantò est melior, tantò est nequior. Concubina enim nullà infamiz notà ex juris civilis, & nostri censura inuritur, quamvis extra ordinem apud nos puniatur, ut suprâ monui. Meretrix verò infamis est pessimæ notæ, & abjectissimæ conditionis, quod non male colligitur ex l. probrium, aliàs suprum 41. in princip. & §. 1. de ritu nupt. ubi quæ palam corpore quaestum facit, turpiter vivere dicitur: concubina verò non patroni tantum, dicitur non habere honestatem matrisfamilias. Sic etiam in l. idem 4. §. sed quod meretrici, de condiçt. ob turpem causam, docemur meretricem turpiter facere: & in l. palam 43. §. l. cum seqq. de ritu nuptiar. eas quæ palam prostituta sunt, lege notari traditur.

11.
De nutri-
cibus.

Sed ut ad lupanaria, eorumque usum regrediamur, sciendum est, quod etiam meretrices olim publicè permitterentur, tamen habitu, ornamentis, & loco distinguebantur à cæteris honestis fœminis. Habitu & ornamentis distingui constat ex l. mime, G. de Episcop. audient. l. item 15. §. si quis virginem, ff. de injuriis. Loco etiam, & habitatione distinguebantur, quia meretrices degebant separatæ ab aliis fœminis; siquidem lupanaria in litoribus fuisse, constat ex Origene lib. 4. contra Celsum, ibi: Philosophi ex historiis docent, quod primùm extra urbes, & personatæ meretrices prosternerant se libidini prætereantium. Quintil. declamat. 340. Forraste etiam natus est ingenuus pro forraste rapto, & aliquo litore prætextam fortuna reddidit. Seneca lib. 1. controverf. cap. 2. Castam te putas, quia visa meretrix est, nuda in litore exiit. Ex aliis probant Sava- rus ad Sidonium lib. 9. epist. 6. Avendanno de metu lib. 2. c. 41. n. 5. Salmutius in notis ad memor. Pancr. tit. 1. 45. Facit Prudentius lib. 1. in Symmachum.

Temulentus adulter

Invenit expositum secreti in litoris acta

Corporis egregii scortum.

Et quia sub mœnibus, & fornicibus degere cogebantur, submœnianas & fornicarias dictas pro- dit Martialis lib. 12.

Nec plena turpi matris olla refina
Submœniana, quæ pilantur uxores.

Et lib. 8.

Conviva Zouli quisquis potest esse,
Submœnianas sedes inter uxores.

Quin & suburbanas, & extramuranas appellari, latè probarunt Biffonius de jure connub. pag. 25. cum seqq. P. Gregorius lib. 10. syntag. cap. 2. qui de re meretricia plura congefserunt; quod & novissimè præstiterunt Jacobus Durantius Casellus lib. 1. variar. cap. 2. Merillus lib. 2. observ. cap. 12. Langlæus lib. 8. semestr. cap. 8. Gibalinus lib. 1. de negotiatione, cap. 4. art. 3. per totum. Apud Romanos tamen non semper eadem consuetudo invaluit; immò etiam in theatris, & stadiis habitasse, & circa thermas, & balnea, constat. Unde Lampridius in Heliogabalo, testatur, unà die ad omnes Circi, theatri, & amphitheatri, & omnium urbis locorum meretrices profuxisse. Idem ait: Omnes de Circo, de teatro, de stadio & omnibus locis & balneis meretrices collegit in ades publicas. Isidorus lib. 16. etymol. cap. 42. Idem verò theatrum, idem & prostibulum, eo quod post ludos exactos meretrices ibi prosternerentur. Et licet Theodosius Imperator, ut in ejus vita narrat Vopiscus, meritoria extra urbem stare voluerit; id tamen diu retinere non potuit. Atque hinc intelligenda est Theodosii constitutio in l. si qua in publicis G. de spect. alia congefserit Novarinus lib. 6. aqua nupt. cap. 14. immò & in ipsis cellulis, ubi degebant, tituli apponebantur. Tertul. de pudicitia, ibi: Ubi proponetur liberalitas ista? Sub ipsis libidinum januis, sub ipsis libidinum titulis. Seneca lib. 1. controverf. cap. 50 Meretrix vocata es, in communi loco steristi, superpositus est cellæ tuæ titulus. Et statim: Educta es in lupanar, accepisti locum, pretium constitutum est, titulus inscriptus est. Martialis:

Intrasti quoties inscripte limina cellæ,
Seu puer arrisit, siue puella tibi.

Juvenalis sayr. 6.

Tum nuda papillis

Constitit auratis, titulum mentita Lycisca.

Alia cumularunt Baronius anno 200. n. 5. & 216. num. 5. Georg. Ambian. ad Tertul. de pudic. cap. 1. P. Roa lib. 4. singul. cap. 10.

Nec omnibus fœminis concessum fuit hæc honesta stipendia merere; cautum enim SC. fuit, ad libidinem fœminarum coërcendam, ne quaestum corpore facerent illæ, quibus avus, aut maritus Eques Romanus fuisset, teste Tacito lib. 2. annalium: deinde quæ fornicibus adscribebantur, reputabantur famosæ; indicat Suetonius in Tiberio, cap. 35. stola & matronali veste nudabantur, Tertullianus in Apolog. cap. 6. & in lib. de cultu fœminarum, & apud nos honestas & religiosas vestes deferre illis prohibetur in l. 7. tit. 19. lib. 8. Recopil. Et sicut Domitianus his probrosas fœminis lecticæ usum ademit, & jus capiendi legata, hæreditatesque, teste Suetonio cap. 8. probant Lypsius ad Tacitum lib. 2. annalium, anno 170. Hothom. in libello de magistr. pop. Rom. ubi de Ædile, Mendoza lib. 3. Concil. II. liber. cap. 14. etiam jure nostro ademptus fuit illis lecticarum & curruum usus, l. 9. tit. 19. lib. 6. Recopil. Tandem jure civili Romanis ipsis leges, quæ

12.
Alia de
meretrici-
bus.

quæ lupanaria, fornices, & meretrices permiserunt, propudiosa, & infames vitæ fuerunt; & quamvis viros cœlibes esse prohiberet lex Julia de maritandis ordinibus, noluit tamen ut Senatores, eorumque filii uxores ducerent eas, quæ corpore palam quæstum facerent. Ulpianus *ut. 13. regul. juncta l. palam 43. ff. de ritu nupt.* & apud eos, ut meretrices possent in ipso lupanari quæstum corpore facere, deb. bant prius stupri licentiam ab Ædilibus petere, ut ita pudore suffusæ ab impudico meretricandi actu arcerentur; & si eâ licentiâ non impetrata palam corpore quæstum faciebant, stupri pœnis afficiebantur; & ne occulta essent mulierem dedecora, facileque cum aliis ingenuis, & honestis matronis dignoscerentur. Tacitus 2. *annalium*, de Vestilia, ubi Lyphus, Cujac. *ad Papin. lib. de adult. in l. 1. ff. ad l. Jul. de adult.* & probat Lælius Bisciola *horarum successiv. lib. 14. cap. 21.* Unde exponendus venit Marcel. *in l. stuprum*, aliâs *probrum 41. ff. de ritu nupt.* ubi scribit: *Stuprum intelligitur etiam in his mulieribus esse quæ turpiter viverent, vulgoque quæstum facerent, etiam si non palam: ubi difficultas statim agnoscitur; nam stuprum non committitur cum ea, quæ passim venalem formam exhibuit, & meretricio more vulgo se præbuit, ut asserunt Diocletianus & Maximilianus in l. si ea 22. C. ad l. Jul. de adult. maxime cum ab his fœminis pudicitia ratio requiratur, quæ juris fœnibus detinentur, & matrisfamilias nomen retinent; eas tamen immunes à judiciaria severitate, & stupri, & adulterii præstant, quas vitæ vilitas dignas legum observatione non credidit, ut ait Constantinus in l. que adulterium 29. C. ad l. Jul. de adult. & probatur ex l. inter liberas, §. lex Julia, eod. tit. & ex Papiniano in l. mater 10. §. 2. ff. ad leg. Jul. de adult. ubi quædam mulieres pœnæ stupri vitandæ gratiâ se lenocinio, aut in scenis operas locando polluebant, hac turpi professione legis Julii pœnas subterfugeno, quod cohibuit Tiberius, teste Suetonio in *Tiberium cap. 35.* his verbis: *Famosa fœmine, ut ad evitandas legum pœnas jure, ac matronali dignitate exsolverentur, lenocinium profiteri cœperunt, ut ex juventute utriusque ordinis prostigatissimus quisque, quo minus in opera scenæ, arenaque adenda Senatusconsulto tenerentur, famosi iudicii notam sponte subibant: eos, easque omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset, exilio afferret. Ejus Senatusconsulti meminit Papinianus in d. l. mater, §. 1. ergo non rectè Marcellus docet, stuprum committi cum ea quæ vulgò corpore suo quæstum facit. Cujus textus vera interpretatio, omisso D. siderio Heraldò emendat. cap. 23. ex suprâ traditis provenit; nam cum in fœminis quæstum corpore facientibus necessaria esset professio coram Ædilibus, ut ita corpus evulgare possent, eâ licentiâ deficiente stuprum committebatur à muliere, quæ publicè corpore quæstum faciebat, quia talis concubitus contra leges erat, si professio coram Ædilibus non fiebat; ideoque in pœnam stupri fœminæ incidebant, quæ tali professione insuper habitâ, corpore quæstum faciebant. De hac professione, seu testatione coram Ædilibus facta nonnulli accipiunt textum in l. 3. ff. de concubin. sed malè, cum in ea agatur de concubina ingenua habitâ cum protestatione, de qua etiam accipiendus est textus in leg. Titia 35. ff. de auro & argento. Manet ergo, lupanaria apud Romanos**

permissa fuisse; immò & ex quæstu meretricio vêtigal pendebatur, ut constat ex Suetonio in *Caligula, cap. 40.* Justino in *Apolog. Tertul. in lib. de fuga*: & dicebatur *Chrysargyrum*, ut ex Cedreno & Zonara probat Dartis in *anim. ad Baron. anno 325.* quod vêtigal ab Imperatoribus Christianis una cum lupanaribus postea sublatum fuit in *l. ult. C. de spectaculis, Novel. 14. Justin.*

His præmissis ratio præsentis textus provenit ex eo; nam cum inter opera charitatis, relata in *cap. tria, 45. distinct.* enumeretur errantem à semita peccati deviare, idè ducens meretricem eo sine, ut ab improbo illo statu eximat, & peccandi occasione liberet, remissionem suorum peccatorum consequitur, cùm plerumque mulier, quæ fuerat propatuli ignominia affecta, per simile conjugium in matronarum ordine recipiatur, meminit enim D. Chrysofostomus *hom. 68. in Matthæum*, Phœnissæ cujusdam, non nobilis tantum meretricis, sed magnæ quoque maleficæ, quæ post exhausta multorum patrimonium, sic Dei gratiâ conversa est, ut quo modo in teatro quondam, & scena prima fuerat, & omnes impudiciâ superaverat; ita post baptismum universos continentia post se reliquerit, cilicio reliquam vitam induit. Unde exponendus venit difficilis locus *Osee cap. 1. vers. 2.* in illis verbis: *Et dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, & fac filios fornicationum.* Cujus loci sensus genuinus est, quod Deus præcepit, ut Propheta assumeret in uxorem legitimam eam, quæ fuerat meretrix publica, ut docent D. Augustinus *lib. 3. doctrin. Christ. cap. 12.* & *lib. 22. contra Faustum, cap. 23.* Irenæus *lib. 4. contra hereses, cap. 37.* D. Thomas 1. 2. *quæst. 100. artic. 8. ad 3. & 2. quæst. 154. artic. 2. ad 2.* D. Hieronymus in *Oseam*, explicantque accuratè Interpretes in eum locum, Menochius, Jacobus Tirinus, Cornelius à Lapide, Gaspar Sanchez, & Rivera in 12. *Prophetas minores*, Claudius Espenceus *lib. 3. de statu viduitatis, cap. 4.* Joannes Dartis in 32. *quæst. 1.* Hoc autem ei Dominus præcepit, tum ut ostenderetur obedientia Propheta, tum ut exerceret charitatem erga meretricem, propterea ait Sanchez ubi proximè: *Hæc meo iudicio gravissima est nostri Prophetae commendatio, ut animum ad obedientiam paratum cognosceremus.* Itidem D. Hieronymus ait: *Nec culpandus Propheta, si meretricem converterit ad pudicitiam, sed potius laudandus, quod ex mala bonum fecerit.* Inde provenit, filios natos ex hoc conjugio fuisse legitimos, quia licet appellentur filii fornicationum, hoc est ex denotamine extrinseca, ab eo, quod mater antea fuerat; tamen aliqui docuerint, præceptum Dei fuisse, ut Propheta duceret in uxorem meretricem, ex qua jam susceperat filios. Alia adduxit pro ipsius loci interpretatione Sotus in 4. *distinct. 27. quæst. 1. art. 3.*

Nec obstat dubitandi ratio suprâ adducta; verum enim est, apud varias nationes prohibitum fuisse, publicas meretrices in uxores ducere, & apud Germanos etiam plebeis hominibus meretrices in uxores accipere, fas non erat, cùm virgines solum duci possent, teste Tacito de moribus Germanorum; & juxta eandem honestatis legem mulieribus insularis Utopiensibus perpetuo nuptiæ interdiciuntur, quæ ante connubium convictæ fuerint furtivæ libidinis, referente Thoma Moro *lib. 2. Utopiæ*, quod à Constantino Palæologo

13.
Traditur
ratio deci-
dendi.

14.
Dissolvi-
tur dubi-
tandi ra-
tio.

Palæologò Imperatore Orientis, me matrimonio illam haberent malam causam, statutum fuit, ut refertur *tom. primo fur. Orientalis, Novel. secunda ejusdem Imperat.* Ecclesia tamen, quæ tantum intendit salutem animarum prospicere, matrimonium cum meretrice in lupanari existente, & vitam mutare cupiente, aded commendavit, ut remissionem peccatorum similem maritum consequi docuerit Clemens in præfenti: similibus verò maritis, defunctis uxoribus, prohibuit Ecclesia ad Ordines ascendere, speciali ratione, quam illustravi in *cap. 3. de bigamis.*

15-
Exponitur
can. 26.
D. Basilii
ad Amphilo-
ch.

Sed hucusque traditis opponi videtur D. Basilii in *capite 26. ad Amphilocho.* in illis verbis: *Fornicatio non est matrimonium, sed nec initium matrimonii: quare, si fieri posset, ut qui per fornicationem conjunguntur, separentur, id est melius: sin autem eis omnino placeat consortium, fornicationis quidem penam agnoscant; ne separentur autem, ne quid deterius accidat.* Ex quibus expressè deducitur, non solum commendandum non esse matrimonium cum meretrice celebratum, verum & omninò improbandum, contra hucusque tradita. Pro cujus

difficultatis solutione dicendum est, quod licet juxta Sacros Canones honestum sit, immò necessarium in uxorem accipere virginem eam, quam quis corrumpit, *capite primo,* ubi dicemus, *de adult.* & consulendum esse habenti concubinam, ut eam in uxorem accipiat, ut fecit D. Augustinus relatus in *capite inter 22. quæst. 4.* tamen meretricis, & fœminæ publicè fornicariæ matrimonium priores Canones improbarunt, *capite maritum, 33. dist. cap. si quis viduam, 34. distinet.* quia potius optabat Ecclesia, ut innuptæ permanerent de peccatis commissis pœnitentiam agentes, *can. 14. Concil. Illiber.* ubi notavi. Sed si matrimonium contraxissent, non idèò illud irritabat, immò potius sustinebat patienter, ne inde majora mala orirentur; idèò in præfenti casu honestius esset mulieri in lupanari corpore suo quæstum facienti hanc fœdam & inhonestam vitam deserere, & innuptam permanere: sed quia matrimonio conjungi optabat, qui eam in uxorem accepit, laudatur à Clemente III. quia ita ab illa probrosa vita eam deduxit: de qua publica fornicatrice rectè accepit Basilium Theodorus Balsam. in ejus Canonis notis.

CAPUT XXI.

(a) Clemens III.

AD id, quod per litteras tuas intimasti de quadam parochiana tua, quam suus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulavit, taliter respondemus, quod quamvis (b) undecim annos adhuc habens, ab initio ei invita fuisset tradita & renitens; tamen quia per annum postmodum, & dimidium ei cohabitans, consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire, nec de cætero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum quod non confenserit, in eum nominaverit producidos, cum mora tanti temporis hujusmodi probationes excludat. Volumus igitur, & mandamus, ut propter hoc non omitas quo minus ap. rem per censuram ecclesiasticam utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, nisi fortè velint ad religionem pariter (c) convolare, pœnitentia eis inflictâ pro eo quod ad alienos, & illicitos concubitus uterque transivit.

NOTÆ.

1. (a) **C**lemens III.] Ita etiam habetur in secunda collectione, *sub hoc titulo. cap. 7.* nullibi tamen exprimitur cui Episcopo referibat Pontifex, licet facilè ex ipsa textus serie appareat, in eo agi de Episcopo, qui est iudex proprius causarum matrimonialium, & casum contigisse in Teutonia, quæ est provincia Germaniæ; de qua plura Bucelinus *tom. 2. German. Sacra.*

(b) **Undecim.]** De ætate apta ad matrimonium agemus in *cap. 2. de despons. impub.*

(c) **Convolare.]** Quo casu quoad thorum dissolvitur matrimonium, juxta tradita in *cap. 1. de convers. conjug.*

bratum convalescit pargato metu per sequentem spontaneam voluntatem. Probant eam textus in *cap. de illis 9. de despons. impub. cap. consultationi 28. hoc titulo. cap. insuper 4. qui matrimonia accusare, cap. 2. de eo qui duxit in matrimonium, cap. 1. de conjugio servorum, cap. 1. de his que vi, cap. final. de raptor.* Illustrant ultra congestos à Barb. in præfenti, Petrus Gregorius in *cap. de muliere, num. 22.* hoc titulo. Cujac. & Canisius in præfenti, Divus Thomas in *4. distinct. 29. quæstion. unica, articulo 3.* D. Bonav. *quæstion. secunda, Basilii Legionensis de matrimo. libro 4. caput. 17. per totum,* Antonius Perez *cod. tract. disput. 17. sect. 16.* Guzman. *de verit. juris, verit. 18. per totam.* Albericus Gentilis *lib. 4. de nupt. cap. fin.* Barbosa *vor. 127. num. 23.* Sanchez *lib. 4. disput. 18.*

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: Quod ab initio non valet, tractu temporis non convalescit, licet res perveniat ad eum casum, à quo potuit incipere

COMMENTARIUM.

2. **EX** hoc textu sequens communiter deducitur assertio: *Matrimonium etiam metu gravi celebratum, D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. IV.*

3. **Adducitur dubitandi ratio.**

Etipere